

T.C.
ORMAN VE SU İŞLERİ BAKANLIĞI
ORMAN GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
BATI AKDENİZ ORMANCILIK ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ

ARAŞTIRMA BÜLTENİ

ANTALYA DÜZLERÇAMI YABAN HAYATI GELİŞTİRME SAHASINDA YABAN KEÇİSİ (*Capra aegagrus*) POPULASYONU VE HABİTATININ DEĞERLENDİRİLMESİ

GİRİŞ

Yerküremizde bulunan toplam 4200 memeli türünden 132'sinin Anadolu'da yaşadığı saptanmıştır. Bunlardan biri olan yaban keçisinin dişi ve yavruları 1937, erkeği ise 1955 yılında koruma statüsüne alınmıştır. Yörede yanlışlıkla geyik diye anılan yaban keçisi populasyonu, bilinçsiz alan kullanımı ve kaçak avlanma sonucunda gün geçtikçe azalmakta ve populasyon dengesi bozulmaktadır. Bölgedeki yaban keçilerinin üretim ve çoğaltma çalışmaları, ilk defa 1967-68 yıllarında, Orman. Yük. Müh. Nihat Turan tarafından başlatılmıştır. 1967 yılında 155 birey olduğu varsayılan populasyon büyüklüğü, Heidemann'ın 1975 yılında yaptığı tahminlere göre 1200, Nihat Turan'a göre ise 891 civarındadır. Etkin koruma tedbirleri sonunda, yaban keçisi populasyonunun büyüklüğü, 1981 yılında 4.188 birey olduğu tahmin edilmiş ve aynı yıl yaban keçisi av turizmi başlatılmıştır. 1981 yılından 1997 yılına kadar devam eden kesintisiz av turizmi esnasında, 268'i yaralı olmak üzere toplam 1041 birey vurulmuş, aynı dönemde 800-900 adet bireyin de kaçak avcılar tarafından vurulduğu tahmin edilmektedir.

YAPILAN ÇALIŞMALAR

Çalışma 2005-2007 yılları arasında Antalya-Düzlerçami YHGS'de yürütülmüştür. Amaç, alanda doğal olarak varlığını sürdüren değerli av hayvanı türlerimizden olan yaban keçisinin populasyonunun ve özelliklerinin sağlıklı olarak tespit edilmesi, hedeflenmiştir. Sürdürülen çalışmalar sonucunda alanın farklı kesimlerinde değişik yaban keçisi yoğunlukları belirlenmiş ve bu durumun nedenleri ortaya konmuştur. Alanda bitki olarak 94 familyaya ait 398 cins ve 714 türü tespit edilmiş olup yaban keçilerinin

mevsimsel beslenme davranışları ortaya konmuştur. YHGS, genel olarak 28972 ha olup içinde, Termessos Milli Parkı (6702 ha) ve Güver Kanyonu Tabiat Parkı (4044 ha) bulunmaktadır. Alanın ortasından doğu-batı yönünde geçen Antalya-Korkuteli karayolu alanı ikiye bölmektedir. Bu iki parçada gerek yaban keçisi populasyonu gerekse alan özelliklerinin çok farklı olduğu görülmüştür. Kuzey bölümde yaban keçisi yoğunluğu, alan çevresindeki köylülere ait 27 adet sürüde mevsime bağlı olarak yaklaşık 10000 adet kıl keçisinin neden olduğu besin rekabeti başta olmak üzere yasa dışı avcılık faaliyetlerinin yeterince denetlenememesi nedeniyle düşük bulunmuştur. Yapılan sayımlarda bu alanda populasyon büyüklüğü 4 yıl ortalaması 150 adet ve populasyon yoğunluğu 100ha'lık birim alan başına 1,25, karayolunun güneyindeki kısımda ise populasyon büyüklüğü 285 ve yoğunluğu 2,08 olarak tespit edilmiştir. Aynı olarak hesaplanan Termessos Milli Parkında ise populasyon büyüklüğünün 509 ve yoğunluğunun 7,59 adet bulunması alanın korunması ve evcil keçi sürülerinin baskısının olmayışı ile açıklanabilir. Genel alanda yapılan tespitlerde yaban keçilerinin cinsiyet oranları benzer olup bu oran dişiler lehine 1:2,60 bulunmuştur. Bu durumun en büyük nedeni arazi çalışmaları, fotokapanlar, ihbarlarlar paralelinde çoğunlukla erkek bireyler olmak üzere yılda en az 100 hayvanın usulsüz olarak avlandığı öngörüsüdür. Yine bir diğer sorun yavrusuz (kısır) dişi oranının çok yüksek (%64,0) oluşudur. Bu durum dişi bireylerin incelenmesini gerektirmektedir. Çalışmadan beklenen diğer nihai amaç olan avlanma planı açısından alandaki yaban keçisi populasyonunun taşıma kapasitesinin altında

olması göz önüne alınarak alanın korunmasının iyileştirilerek usulsüz avlanmanın önüne geçilmesidir. Dişi bireylerin incelenmesinden çıkacak sonuca göre normal orana getirilmesi için sayılarının azaltılması düşünülebilir. Alandaki yaban keçisi kabul edilebilir sayıya ulaşıldıktan sonra üreme yetenekleri azalan yaşlı bireylerin avına izin verilmesi popülasyonun sürekliliği açısından önem taşımaktadır.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Sahada yaban keçilerinin bir doğumda %68 sıklıkla 2, %30 oranında 1 ve %2 oranında 3 yavru yaptığı belirlenmiştir. Termessos MP'ında yapılan iki sayım dahil çalışma süresince yapılan sekiz sayımın sonucunda toplam 2005 dişi ve 1108 adet yavru birey tespit edilmiş, 1108 yavrunun sadece 721 dişiye ait olduğu ve 1284 adet dişinin yavrusuz olduğu gözlenmiştir. Buna göre yavrusuz dişiler için hesaplanan % 64'lük oran endişe vericidir. Yaban keçilerinde erkek bireyler çok sayıda dişiyle çiftleşebilmesine rağmen yavrusuz dişi oranındaki yükseklik, yetişkin erkek birey (teke) sayısının yetersizliği ya da kısırılık olarak karşımıza çıkmaktadır. Taşıma kapasitesi, alan içinde değişik özelliklere sahip daha küçük alanlarda dahi farklı olabilmektedir. Nitekim çalışma alanında evcil hayvan sürülerinin otlatma baskısının farklı kısımlarda değişik yoğunluklarda kendini gösterdiği tespit edilmiştir. Alanın ortasından geçen Antalya-Korkuteli karayolu alanı kuzey ve güney olarak iki parçaya ayırarak memelilerin bir taraftan diğer tarafa geçişlerini neredeyse olanaksız hale getirmiştir. Yolun bir tarafına yapılan istinat duvarı ile diğer tarafındaki dik yol şevi yoğun araç trafiği ile birleştiğinde memeli hayvanların yaşama alanını daraltmıştır. Bu durumda üst geçit ya da alttan tüneller şeklinde yaban hayatı elemanlarının kullanabileceği geçitler yapılmadığı sürece Düzlerçamı YHGS için bir bütünlükten söz edilemez. Güney kısımda alana giriş kontrollü olup, içinde Termessos Milli Parkı ile Güver Kanyonu Tabiat Parkı yer almaktadır. Bu alanda yaban keçisinin bulunduğu ortamlarda popülasyon büyüklüğü ve yoğunluğu, korumanın zayıf ve evcil keçi sürülerinin otlatma baskısının yoğun olduğu kuzey kısma göre beş kat yüksek bulunmuştur. Zira çalışma alanı olan Antalya Düzlerçamı YHGS'nda özellikle kuzey bölümde 27 adet

ağıl ve 10000 civarındaki evcil keçi sayısının taşıma kapasitesine dâhil edilmesi halinde yaklaşık 80 adet/km² olarak bulunan rakam düşündürücüdür. Ülkemizdeki büyük memeli av kaynakları potansiyelimizin av turizmi kapsamında değerlendirilmesi halinde gerek ülke ekonomisine gerekse yerel köylülere önemli bir gelir kaynağı yaratılabilecektir. YHGS'lerin kuruluşu, yönetimi, denetimi ve bu alanlarda izin verilecek faaliyetlerle ilgili esaslar 4915 sayılı kanunun 4 üncü maddesine dayanılarak hazırlanan ve 08.11.2004 tarih ve 25637 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren "Yaban Hayatı Koruma ve Yaban Hayatı Geliştirme Sahaları" hakkındaki yönetmelikle belirlenmiştir ve her yıl yapılan envanterler doğrultusunda hazırlanan özel avlanma planlarında kotalar belirlenmektedir. YHGS'ler için hazırlanan özel avlanma planlarında temel amaç maksimum av üretimi değil, yırtıcılar da dâhil olmak üzere sahanın tüm yaban hayatı değerlerinin korunmasıdır. Planlar, ava konu türlerin popülasyon yoğunluklarının optimum düzeye çekilmeleri ve bu seviyede tutulmalarını hedeflemektedir. Optimum popülasyon yoğunluğu seviyesinin altında olan popülasyonlar için hazırlanan özel avlanma planları ise daha sağlıklı popülasyonlar oluşturmak amacıyla söz konusu popülasyondaki hasta, genetik deformasyonlara sahip ve üreme yeteneği düşük yaşlı bireyler ile evcil hayvanlarla çiftleşmeler sonucu oluşan melezlerin popülasyondan çıkarılmasını düzenleyen planlardır. Ülkemizde av turizmi kapsamında yaban keçisi için ortalama optimum yoğunluk seviyesi 5 adet/100ha olarak belirlenmiştir. YHGS'lerde popülasyon yoğunlukları optimum seviyelerin üzerine çıkmış olsa dahi bu sahalarda yavru ve dişi bireylerin avlanmasına izin verilmemektedir.

Yıl: 2011, Teknik Bülten No: 42, Antalya.

Yazışma Adresi: Batı Akdeniz Ormanlık Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü, P.K.: 264 07002 ANTALYA

Proje Lideri: Halil SARIBAŞAK

Proje Yürütücüleri: Dr. Mehmet Ali Başaran, Dr. Saime BAŞARAN, M. Süleyman KAÇAR, Tuğrul ŞAHİN

Tel : (242) 345 04 38 **Faks:** (242) 345 04 50

E-posta : baoram@ogm.gov.tr

Web : <http://www.baoram.gov.tr>